

Bústia

Email: cartes@dbalears.cat
Postal: Passeig de Mallorca 9-A, 07011 PalmaPorcellana:
ve de porcella?

Anam millorant la nostra coneixença del català. Ja era hora! després de set anys de Batxillerat en castellà i també els cinc a la Universitat (encara que fos a Saragossa). A més, els quaranta anys sense poder llegir en català, o fer-ho d'amagat, no van facilitar les coses...

Un cop amb normalització en la nostra llengua, vaig veure escrit "porcellana", amb doble ela. Que estrany! Una cosa tan fina i elegant em semblava que s'hauria de pronunciar "porcel.lanna", amb ela geminada i doble ena, com Anna... Ja veureu, pronuncieu-ho, una mica finolis, "porcel.lanna"... Sona molt millor (??).

D'on deu venir això de porcellana amb doble ela? A mi, com a veterinari, amb breu experiència a Osona, on vaig néixer, i els seus masos, sempre amb corts de porcs i truges, i que m'agrada tot el que és mallorquí, i tot el que és italià (sobre tot allò que s'hi menja) i les cuinen molt bé, em ve a la memòria la paraula "porcella", que jo en diria trugeta o garrina, i que els "urbanites en diuen porqueta (o algú marranita o cochinita...). Semblava una ximpleria. No pot ser! No pot haver-hi cap relació! Porcellana amb porcella?

Cercant, cercant, he trobat que sí, que "és veritat!". Una cosa tan lleugera (i trencadissa...), tan elegant i tan... ara veig que està relacionada amb les truges, encara que siguin de cinc mesos d'edat, que re-

presenta, en els humans, com una "ses lota" de devuit.... Doncs sí senyor! Porcellana prové, un pèl indirectament, de porcella!

En arribar peces de porcellana a Europa, del segle XVI al XVII, no es coneixia com en deien a la Xina. Els anglesos, sempre més llestos, ho van solucionar dient-ne *xina*. Ve de la Xina, doncs *xina*. Per exemple, nosaltres a casa, jo essent petit, a Teresa li deien: "Tregui la pisa bona per Sant Joan". Allà, a la UK, diuen al majordom (això sí en bon anglès...): "Please, per als senyors, i a les cinc en punt, amb la xina, ens servirà el te. I la resta com en deien?"

Allò més semblant a la porcellana que es coneixia de la naturalesa eren unes petxines, que es varen usar com a moneda, molts anys abans, i amb dotzenes d'espècies i colors, petxines de gasteròpedes, uns cargols de mar, petits (entre 3 i 8 cm), que componen les *cypreae*, que a Itàlia ja en diuen porcellanes. Per què?

Aquesta closca, o clova, o petxina, o... dermatoesquelet, és molt ovalada, i fina i com a translúcida, molt rodona per sobre i amb una escletxa al llarg en la inferior. A algun "porco mariner" li va semblar la part externa de la vulva d'una porcella. I, com és obvi,

va multiplicar-se el nom per tot arreu... (Sembla que fins i tot ho coneixia Marco Polo..., que diuen (?) que ja havia vist "porcellana" a la Xina).

Això vol dir que porcellana ve de porcella, no de tot l'animal, sinó d'una petita cosa que tenen les femelles, que les fa diferenciar dels mascles (porcell, garrí, porcastrell, godall, etc.). Confirmat i segellat!

Com a final, i per il·lustrar una mica sobre què carai és la porcellana, vull dir que és una terrissa, molt diferent de la dels terrissaires de cent, que es va inventar, com a tal, ja fa uns 1.500 anys a alguna part de la immensa Xina. Més concretament, per als coneixedors i viatgers, de l'àrea de Nanking. Mil quilòmetres amunt, i avall, o dreta, i esquerra, (mes o menys....). I tot parlant de la Xina, amb el mite de mil·lenària, vull dir que la dinastia Ming, tan famosa per la porcellana, va seguir del 1370 al

1650, vol dir que coincidiren en moments ja desenvolupats a les nostres contrades. El 1650 coincidia amb la pesta bubònica i amb el rei Felip IV i amb

Calderón de la Barca... fa vuit dies....

A la columna de l'esquerra a la part inferior, supòs que ja l'hauréu vist, he posat un gerro xinès de porcellana per veure els dos colors primers i dominants, el blau i el grana, (i encara no existia el barçal!). Es veu eren els que aguantaven millor les altes temperatures, punt bàsic per fer la cristallització de la "terrisa d'alta gamma".

La porcellana és de fórmula milionària, com la del Coke i està feta de caolí, amb feldspat, i quars (diverses formes basades totes en el sílice). Cuita dues, i fins i tot tres vegades, de 1.500 fins a 1.800 graus, i es "pinta" amb òxid de cobalt (blau), i de manganès (roig). I avui amb altres. Sabeu com es diu el color blau xinès?: doncs, el blau cobalt...(i perdoneu....).

No em demaneu la fórmula completa. Avui no podríeu vendre-la, ja que és coneguda arreu. Llàstima! En el segle XVII hauria valgut un fotimer de florins!

Són dades reals, comentades amb humor (és la millor manera per informar i recordar), d'uns fets del passat, de curiositats, d'etimologia, fins i tot biologia... escrites per a la família i per als bons amics i amigues de tot arreu, i en especial als de les Balears! (em convidareu a porcella a la brasa, supòs?).

JAUME CAMPS I RABADA, VETERINARI.
MEMBRE I VOCAL DE L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA
I DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA DE HISTÒRIA DE LA VETERINÀRIA. Palma.

www.dbalears.cat
[Visita la Fotogaleria del Foc a Son Valentí](#)

Bibicaricatures.com

